

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Родіної Катерини Миколаївни
«Розвиток образної пам'яті в процесі формування психосоматичної
компетентності в юнацькому віці»,**

**подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних
наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія**

Актуальність обраної теми. У сучасній психології як на рівні методологічної рефлексії, так прикладних доліджень розробка категорій уявлення та імагінативних здатностей відстає від міри розробленості понять уяви та пам'яті. Така констатація є актуальною як для зарубіжних, так і вітчизняних досліджень із загальної, вікової та педагогічної психології. Відтак, визначена авторкою «здатність до імагінації» як можливість створення образів уяви, що характеризуються високою мірою чіткості, колірної наповненості, деталізованістю, трансформованістю та рухливістю елементів образу, наявністю супроводжуючих відчуттів різних модальностей, потребує окремого наукового вивчення. У зв'язку з цим, дисертація Катерини Миколаївни Родіної спрямована на вивчення мнемо-імагінаційних здібностей у розвитку психосоматичної компетентності. Актуальність цього дослідження безсумнівна, оскільки пріоритетним залишається завдання збереження здоров'я молодого покоління і ключова роль у його вирішенні відводиться у представленому дослідженні розвитку психосоматичної компетентності. Практична значущість роботи очевидна, оскільки її авторка здійснює певний внесок у розробку нових і систематизацію вже наявних у практичній психології способів і прийомів розвитку психосоматичної компетентності особистості.

Дисертація К.М. Родіної видається нам корисною тим, що дозволяє подолати тенденцію, яка намітилася у вітчизняній педагогічній психології, і полягає в недооцінці важливої посередницької ролі когнітивних властивостей у процесі становлення позитивного самоствавлення загалом та тілесного Я зокрема у юнацькому віці. На жаль, у більшості наукових розробок, присвячених

проблематиці когнітивних чинників розвитку тілесного Я, образна пам'ять та уява переважно декларуються, проте недостатньо досліджуються. Тому безумовною перевагою дослідження є те, що авторкою розглянуто здатність до імагінації як процесуальну сторону функціонування уяви, обумовлену образною пам'яттю та спрямовану на створення образів уяви, застосованих у тому числі і до тілесної інформації. Об'єднуючись, мнемо-імагінаційні здатності можуть скласти основу для становлення психосоматичної компетентності як новоутворення юнацького віку.

Міра обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Структура дисертації традиційна: вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатку. Дисертація написана літературною науковою мовою. Матеріал викладено логічно і послідовно. План роботи сприяє розкриттю теми та досягненню мети дослідження, яка полягає у виявленні особливостей образної пам'яті як предиктора розвитку психосоматичної компетентності в юнацькому віці.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у представленій до захисту роботі, досить висока. Вона відповідає тому рівню, який задається в сучасних українських кандидатських дисертаціях.

Проаналізовано достатню кількість нових і класичних першоджерел з проблеми. Використані авторкою методи і методики дослідження відповідають його предмету, меті та завданням. Дослідницька вибірка - репрезентативна. Математико-статистична обробка результатів цілком коректна і відповідає природі отриманих даних.

У теоретичній частині роботи авторкою представлено детальний аналіз існуючих досліджень з проблематики образної пам'яті, вторинних образів, уяви, а також особливостей становлення образу тіла в юнацькому віці. К.М. Родіна показала, що незважаючи на різноманітність поглядів на роль образної пам'яті у когнітивному розвитку в юнацькому віці, доцільно розглядати такі її показники,

як повнота, точність та вибірковість запам'ятовування та відтворення образної інформації в абстрактній чи конкретній формах, при довільному та мимовільному запам'ятовуванні, з використанням мнемічних прийомів та без них, важливими у формуванні високого рівня психосоматичної компетентності.

У другому розділі Катерина Миколаївна обгрунтувала й схарактеризувала методи і методики, навела розгорнуту характеристику етапів і процедури дослідження, описала вибірку досліджуваних, представила результати констатувального етапу дослідження. Заслуговує на увагу те, що авторкою створено авторську інтроспективно-експериментальну методику дослідження здатності до імагінації.

Емпірично доведено, що:

1. Комплекс мнемо-імагінативних здібностей виступає як система когнітивних властивостей, що забезпечують запам'ятовування, створення та відтворення образної інформації.

2. Існує позитивна роль здатності до імагінації у функціонуванні інтрацептивної чутливості як характеристики психосоматичної компетентності: за умови розвинутих імагінативних здатностей інтрацептивні відчуття у стані хвороби є більш позитивними, а у станах хвороби та фізичної активності – більш варіативними за рівнем прояву та метафоричними – за змістом.

3. Тип репрезентативної системи разом з рівнем здатності до імагінації є впливовими факторами розвитку психосоматичної компетентності в юнацькому віці. Авторкою показано, що високий рівень здатності до імагінації за умови візуальної та кінестетичної репрезентативних систем у досліджуваних юнацького віку зумовлює високу здатність до вербалізації тілесного Я.

4. Актуалізацію здатності до імагінації осіб юнацького віку можна передбачити з досить високим ступенем надійності за допомогою множинного регресійного аналізу. Для цього К.М. Родіна обчислила 7 регресійних рівнянь, які доводять ключову роль образної пам'яті у становленні імагінаційних здатностей.

У третьому розділі дисертантка запропонувала розвивальну програму, спрямовану на формування психосоматичної компетентності засобами розвитку

мнемічних якостей. Програма реалізована у формі тренінгу, спрямованого на: а) розвиток мнемо-імагінативних та метамнемічних здатностей; б) розвиток якостей психосоматичної компетентності та здатності до внутрішнього діалогу з тілесним Я.

У контрольних зрізах, проведених після формувального експерименту в експериментальних і контрольній групах, ефективність розвивальної програми переконливо підтверджена. При цьому студенти-першокурсники, залучені до розвивальних впливів метамнемічного блоку, продемонстрували більшу чутливість до формувальних впливів і динаміку здатності до вербалізації тілесного Я.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих роботах. Матеріал дисертації добре структуровано, а результати і виявлені закономірності детально проаналізовано. Основні результати дослідження відображено у 14 публікаціях, з яких 6 статей - у спеціалізованих наукових виданнях з психологічних наук, затверджених МОН України.

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату. Дисертація та автореферат оформлені відповідно до вимог МОН України. Зміст автореферату повністю ідентичний основним положенням дисертації.

Високо оцінюючи теоретико-методологічний і методичний рівень проведеного дослідження, відзначимо, що у нас є деякі зауваження та побажання щодо деяких аспектів роботи:

1. У першому розділі дисертаційного дослідження дисертантка дійшла висновку, що функціонування когнітивного компоненту тілесного Я зумовлено здатностями особистості до імагінації та символізації. Однак цей висновок, на нашу думку, потребує більш детального теоретичного обґрунтування.

2. У другому розділі, описуючи результати емпіричного дослідження, авторка наводить дві структури: трьохфакторну структуру образної пам'яті у юнацькому віці та семифакторну структуру мнемо-імагінативних здібностей особистості у юнацькому віці та зазначає, що результати факторизації доводять високу міру зв'язку компонентів образної пам'яті та імагінативних здатностей

особистості. Нам видається, що цей висновок потребує додаткового обґрунтування з огляду на використання двох структурних моделей, отриманих за результатами факторного аналізу.

3. На нашу думку, дослідження виграло б, якби було більш детально описано відмінності та переваги створеної авторської методики діагностики здатності до імагінації порівняно з класичними методиками Р.Гордона, Дж. Бетса та Д. Маркса.

4. Вважаємо, що представлена робота значно б виграла, якби був наведений більш детальний опис метамнемічного етапу у межах мнемічного блоку розвивальної програми, спрямованої на формування психосоматичної компетентності.

Відмічені недоліки не знижують загального позитивного враження від дисертаційної роботи К.М. Родіної. Висновки дисертації відповідають меті і завданням дослідження. У цілому робота оформлена згідно формальних вимог МОН до кандидатських дисертацій. Таким чином, на захист представлена самостійна, завершена, цілісна науково-дослідна робота з актуальної проблеми вікової та педагогічної психології.

Усе вище викладене дає підстави стверджувати, що представлена дисертаційна робота є завершеним самостійним дослідженням, за своїм змістом відповідає профілю ради, за яким раді надано право проведення захисту. Відповідно до п. 9,11 Постанови № 567 Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. «Про Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» Родіна Катерина Миколаївна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

**Офіційний опонент – доктор психологічних наук,
професор, проректор з наукової та міжнародної діяльності
ПВНЗ «Міжнародний класичний університет
імені Пилипа Орлика»**

[Handwritten signature]
Н.О. Євдокимова

*Євдокимова Н.О.
За вступом,
Над. в.к. З.О. Скрипник*